

Erasmus+KA2

ŠVIETIMO
MAINŲ
PARAMOS
FONDAS

Projektas

**MOKYKLOS BE SIENŲ
SCHOOLS WITHOUT BORDERS**

**DARBO SU REEMIGRANTAIS
METODINĖS REKOMENDACIJOS
MOKYTOJAMS**

**METHODICAL RECOMMENDATIONS
FOR TEACHERS
WORKING WITH (RE)EMIGRANT STUDENTS**

Karmelavos Balio Buračo gimnazija,LT
Westbourne Academy,Ipswich,UK

Projektas

**MOKYKLOS BE SIENŲ
SCHOOLS WITHOUT BORDERS**

**DARBO SU REEMIGRANTAIS
METODINĖS REKOMENDACIJOS
MOKYTOJAMS**

**METHODICAL RECOMMENDATIONS
FOR TEACHERS
WORKING WITH (RE)EMIGRANT STUDENTS**

Karmelavos Balio Buračo gimnazija,LT
Westbourne Academy,Ipswich,UK

IVADAS

Didėjant žmonių mobilumui, situacija dėl emigracijos, reemigracijos (sugrįžimo) nuolat kinta. Remiantis Lietuvos statistikos duomenimis, 2015 m. į Lietuvą reemigravo 18,4 tūkst. (83,1 proc. visų imigrantų) Lietuvos Respublikos piliečių.

Gyventojų emigracija, reemigracija veikia įvairias gyvenimo sritis, taip pat neišvengiamai paliečia švietimo įstaigas ir kelia iššūkių pedagogams tiek Lietuvoje, tiek šalyse, į kurias atvykę žmonės įsikuria. Tai skatina vis labiau analizuoti grįžusių vaikų integravimą(si) į Lietuvos mokyklas, švietimo įstaigas ir šeimos vaidmenį ugdant vaikus.

Pastebima tendencija, kad nemažai Lietuvos piliečių, sugrįžę gyventi į tėvynę, čia susiduria su socialinėmis, politinėmis ir ekonominėmis problemomis, kurios turi įtakos mokinių integracijai. Išskirtinėje padėtyje atsiduria tie vaikai, kurių vienas iš tėvų ar abu tėvai nusprendžia sugrįžti gyventi į Lietuvą. Kad ir kokia būtų žmonių grįžimo į Lietuvą priežastis, šeimos susiduria tiek su kalbinės ir socialinės, tiek su ugdymo aplinkos pakeitimu.

Analizuojant Lietuvoje atliktus tyrimus¹, vaikų ugdymosi ir integravimosi patirtyse atsispindi tautinis tapatumo konfliktas, mokinių tapatybės svyravimas, patirties „neperkeliamumas“, mokymosi kalbos pakeitimo ir kalbos prasmės suvokimo sunkumai bei šeimoje dėl besikeičiančių šeimos formų ir gyvenimo būdo kylantys sunkumai.

Mokiniai, migruodami iš vienos šalies į kitą, susiduria ne tik su kultūriniais skirtumais, bet ir su skirtingais reikalavimais mokyklose. Norėdami padėti tokiems vaikams adaptuotis, suprasti ir prisitaikyti prie kitų reikalavimų bei padėti įgyti pasitikėjimo, mokyklos bendruomenės nariai turėtų susipažinti su tos šalies, iš kurios atvyko mokinys, švietimo sistema. Su panašiais sunkumais susiduria ir Jungtinėje Karalystėje, Ipsvičo mieste, esanti mokykla Westbourne Academy, kuri sutiko būti mūsų partnerė tarptautiniame ERASMUS +2K projekte „Mokykla be sienų“. Projekto tikslas buvo susipažinti su Jungtinėje Karalystėje esama švietimo sistema ir Westbourne Academy sukaupta darbo su emigrantais patirtimi.

---

1. Ruškus Jonas, „Į Lietuvą atvykusių lietuvių kilmės moksleivių patirtis: „Lietuvių namų“ atvejis“, Emigracija ir šeima: vaikų ugdymo problemos ir iššūkiai, Vilnius: Versus aureus, 2008.

Lukočiūtė Lina, Mažeikis Gintautas, Mickutė Roma, „Hermeneutinė klasė: iš užsienio grįžusių mokinių tapatybės švytuoklė ir jos supratimas“, Humanitariniai mokslai, 2009.
Bugdinaitė Irma, Mašidlauskaitė Rūta, „Politologija 2015/2 (78) tomas“, Ar laukiami diasporos vaikai Lietuvoje? Tėvų ir mokytojų patirtys, 2015.

Teisiniai dokumentai, reglamentuojantys iš užsienio grįžusių asmenų ugdymą(si) Lietuvoje

Teisiniai dokumentai yra šie:

- Išlyginamųjų klasių ir išlyginamųjų mobiliųjų grupių lietuvių kalbos programa. 2006 m. birželio 14 d. įsakymas Nr. Įsak-1216.
- Užsieniečių ir Lietuvos Respublikos piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti Lietuvos Respublikoje, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos aprašo patvirtinimas. 2005 m. rugsėjo 5 d. įsakymas Nr. Įsak-1800. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Dėl teisės akto pakeitimo. 2017 m. vasario 22 d. Nr. SR-798.
- Dėl mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 785 (2009 m. gruodžio 23 d. nutarimo Nr. 1748 redakcija).
- 2015–2016 ir 2016–2017 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai, patvirtinti LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-457, keturioliku ir šešioliku skirsniais.
- 2015–2016 ir 2016–2017 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrasis ugdymo planas, patvirtintas LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-459, šeštu skirsniu.

Stipriosios ir silpnosios švietimo politikos pusės

I lentelė

Stiprybės	Grėsmės
Sukurta teisinė bazė, reglamentuojanti sugrįžusių iš užsienio asmenų ugdymą(si) Lietuvoje.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Praktiškai sunku sudaryti išlyginamąsias klases ir išlyginamąsias mobiliąsias grupes mažiau gyventojų turinčiose vietovėse.² 2. Mokytojams nepakanka darbo patirties, dirbant su sugrįžusiais iš užsienio mokiniais.³ 3. Nepakankama gerosios patirties sklaidos. 4. Trūksta specialiųjų metodinių ir mokymo priemonių. 5. Neskiriamas pakankamas dėmesys mokinių turimoms užsienio kalbos žinioms išlaikyti ir tobulinti.⁴ 6. Mokiniais, išvykusiems gyventi į užsienį, galimybė mokytis nuotoliniu būdu⁵ ar lankyti lituanistines mokyklas užsienyje⁶ ribota.

2. Budginaitė, I.; Mašidlauskaitė, R. Ar laukiami diasporos vaikai Lietuvoje? Tėvų ir mokytojų patirtys. *Politologija*, 2015/ 2(78) tomas, p. 118

3. Budginaitė, I.; Mašidlauskaitė, R. op. cit., p. 115

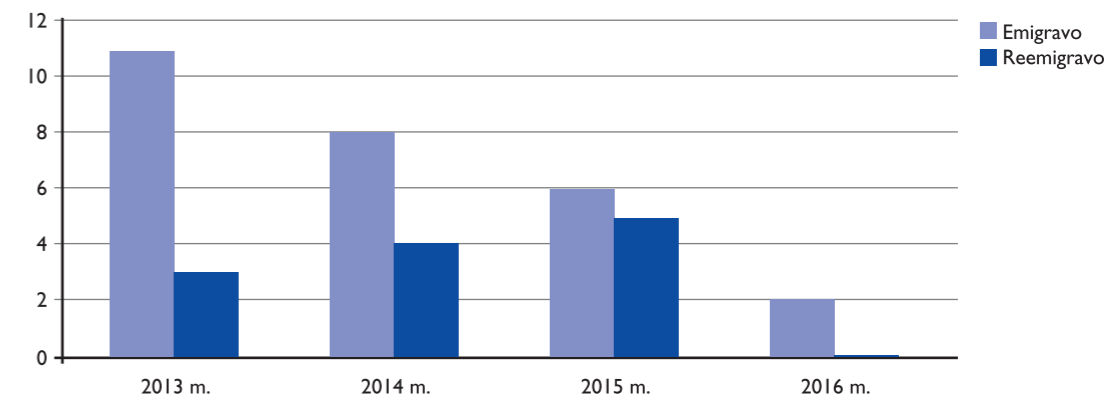
4. Budginaitė, I.; Mašidlauskaitė, R. op. cit., p. 116

5. Nuotolinis mokymas Lietuvoje vykdomas tik penkiose mokyklose. Žr. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakyme. 2013 m. gegužės 27 d. „2013–2014 ir 2014–2015 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji planai“ (Nr. V-459).

6. Budginaitė, I.; Mašidlauskaitė, R. op. cit., p. 108

2013–2016 m. migracijos Karmėlavos Balio Buračo gimnazijoje duomenys ir problemos aktualumas

I pav. Mokinių migracija 2013–2016 m.

Migracijos situacija mūsų gimnazijoje nuolat kinta. (I pav.) 2013–2015 m. iš užsienio sugrįžo net 12 skirtingo amžiaus ir įvairių akademinę patirtį turinčių mokinių. Dirbdami su šiais vaikais, mokytojai susidūrė su neįprastomis pedagoginėmis situacijomis: daugelio lietuvių kalbos išsivystymo lygis buvo nepakankamas, nustatyti ir kitų mokomųjų dalykų mokymosi pasiekimų neatitikimai, numatyti pradinio, pagrindinio ar vidurinio ugdymo bendrosiose programose⁷, užsienio šalyse įgytos akademinės, bendravimo patirtys, pažintis su kitų tautų kultūromis sukėlė sunkumų, integruojant mokinius į ugdymo procesą ir gimnazijos bendruomenę.

Sunkumai, kuriuos gali patirti iš užsienio sugrįžęs mokinys:

- Negali efektyviai bendrauti tos šalies valstybine kalba.
- Ne visada supranta mokytojų nurodymus, todėl gali jaustis nesuprastas arba neįvertintas.
- Mokinui sunku prisitaikyti naujoje kultūrinėje ir socialinėje aplinkoje.
- Mokykloje gali jaustis vienišas, nes dar neturi draugų.
- Gali jaustis nesaugus.
- Mokinys gali būti tylus, pasyvus, vangus.
- Pamokose gali elgtis netinkamai, nes taiko išmoktą elgesio modelį.

7. 2015–2016 ir 2016–2017 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai, patvirtinti LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-457 ir 2015–2016 ir 2016–2017 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrasis ugdymo planas, patvirtintas LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-459

Anketinės apklausos vykdymas ir rezultatų analizė

Siekdami išsiaiškinti sugrįžusių iš užsienio mokinių integracijos į mūsų gimnaziją problemas, pasirinkome anketinės apklausos metodą. Mokiniais pateikėme anonimines, uždaro tipo anketas:

- 5–11 klasių mokiniams – 12 klausimų (Priedas Nr. 1).
- 1–4 klasių mokiniams – 10 klausimų (Priedas Nr. 1).
- Tėvams – 8 klausimai (Priedas Nr. 2).

Anketomis siekėme nustatyti mokinių socialinę-demografinę charakteristiką, lietuvių kalbos mokėjimo lygį, išsiaiškinti patirtus mokymosi sunkumus, santykius su draugais ir mokytojais.

Mokinių apklausa atlikta 2015 m. spalio mėnesį. Joje dalyvavo tryliką 1–8, I–IV klasių mokinių (vienas apklausoje dalyvavęs mokinytis į Lietuvą sugrįžo 2009 m.). Tėvų apklausa atlikta 2017 m. kovo mėnesį. Joje dalyvavo 9 iš užsienio sugrįžusių mokinių tėvai.

Apklaustųjų mokinių charakteristika (N=13)

2 lentelė

Valstybės	Mokinių skaičius
Jungtinė Karalystė	5
Ispanija	2
Kanada	2
Nyderlandai	2
Norvegija	2

Emigracijos/reemigracijos laikas ir mokinių ugdymo(si) patirtys

3 lentelė

Emigracijos/reemigracijos laikas		Ugdymas(is)	
Gimė ne tėvų kilmės šalyje	3	Nesimokė Lietuvoje	9
Emigravo 2–6 metų	6	Mokėsi Lietuvoje	4
Emigravo 7–12 metų	4		
Į Lietuvą grįžo 6–10 metų	9	Nelankė ugdymo įstaigos užsienyje	1
Į Lietuvą grįžo 11–16 metų	4	Lankė ugdymo įstaigą užsienyje	12

Apklausoje dalyvavę mokiniai į mūsų gimnaziją atvyko iš 5 valstybių (2 lentelė). 3 vaikai gimė ne tėvų kilmės šalyje, 6 į užsienį išvyko būdami ikimokyklinio amžiaus. Didžioji dalis apklaustųjų į Lietuvą sugrįžo būdami jaunesniojo mokyklinio amžiaus. Respondentų ugdymosi patirtys tiek Lietuvoje, tie užsienio šalyse skirtingos: daugelis jų, prieš išvykdami gyventi į užsienį, mokyklos Lietuvoje nelankė, beveik visi užsienyje (išskyrus 1) lankė skirtingų tipų ugdymo įstaigas (3 lentelė).

Grįžusių iš užsienio mokinių lietuvių kalbos mokėjimo lygis ir patirti mokymosi sunkumai

Organizuojant ugdymo(si) procesą, vienas iš svarbiausių veiksnių – kalbos išsivystymo lygis. Lingvistiniai gebėjimai itin susiję su turima/įgyta kalbine patirtimi, todėl apklausa siekėme išsiaiškinti, kokia kalba, gyvendami užsienyje, vaikai šnekėjo namuose, ar kalbinius įgūdžius papildomai tobulino. Visi mokiniai namuose su tėvais kalbėjo tik lietuviškai, 2 mokiniai su tėvais kalbėjo lietuviškai, tačiau su broliais/seserimis – kita kalba, 2 mokiniai atsakė, kad kartais, nors tėvai ir draudė, kalbėjo kita kalba, nes taip jiems buvo lengviau išreikšti mintis. Mokinių tėvai teigė, kad namuose su vaikais kalbėjo tik lietuviškai, nes kitos, papildomos galimybės, mokyti lietuvių kalbos daugelis neturėjo (tik 3 mokiniai lankė sekmadienines mokyklas, kiti nurodė, kad pasirinktoje gyvenamojoje vietoje lingvistinės mokyklos nebuvo). Namuose lavinta kalba turėjo įtakos vaikų lietuvių kalbos mokėjimo lygiui: 8 mokiniai lietuviškai kalbėjo laisvai, mokėjo skaityti ir rašyti (jiems nustatytos lietuvių kalbos gramatikos žinių spragos), 5-iems – kalbėti ir suprasti aplinkinių kalbą buvo sunku. Mokinių tėvai nurodo, kad didesnių problemų mokydami lietuvių kalbos patyrė jaunesniojo mokyklinio amžiaus. Kalbos barjerą įveikti padėjo mokytojai ir papildomas savarankiškas darbas namuose. Mokytojai pastebi, kad sunkiau adaptavosi gimę ne tėvų kilmės šalyje ir ankstyvajame amžiuje emigravę mokiniai, nei tie, kurie prieš išvykdami mokėsi Lietuvos mokyklose ir sugrįžo į daugiau ar mažiau pažįstamą aplinką. Taip pat daugiau sunkumų patyrė mokiniai, ilgesnį laiką lankę užsienio ugdymo įstaigas: jiems buvo nelengva prisitaikyti prie naujų taisyklių/reikalavimų, pritapti klasėje, siekti aukštesnių mokymosi rezultatų. Šiuos adaptacijos sunkumus nulėmė ne tik, mokytojų teigimu, užsienio šalių mokymo programų turinio, dėstymo metodikų, pasiekimų vertinimo skirtumai, kuriuos įvardijo ir apklausoje dalyvavę vaikai ir jų tėvai („čia žymiai sunkiau mokytis“, „sunkiau mokytis, nes skiriasi mokymo metodikos“), bet ir asmeninės vaiko savybės (nenoras mokytis, iniciatyvos stoka, pasyvumas, vangumas).

Emocinė mokinių būseną ir santykiai su draugais ir mokytojais

Sugrįžusio iš užsienio vaiko gyvenime įvyksta reikšmingi pasikeitimai. Jis atsiduria naujoje socialinėje bei kultūrinėje aplinkoje, todėl dažnai patiria stiprius emocinius išgyvenimus. Saugi socialinė aplinka, teigiamos patirtys skatina vaiko pasitikėjimą savimi, aktyvumą ir taip užtikrina sėkmingesnę integraciją bendruomenėje, todėl apklausoje dalyvavusių mokinių paklausėme, kaip jie jaučiasi gyvendami Lietuvoje. Visi respondentai atsakė, kad jaučiasi gerai, nes susirado naujų draugų ar pratęsė bendravimą su buvusiais bičiuliais, gali dažniau bendrauti su giminaičiais, „visi aplinkiniai yra lietuviai“, jiems padeda tėvai ir mokytojai. Didžioji dalis – 11 apklaustųjų – nurodė, kad santykiai su mokytojais yra konstruktyvūs: mokiniai supranta pedagogų reikalavimus, jaučiasi išgirsti ir teisingai įvertinti. Tėvų nuomone, jų vaikai pradžioje patyrė sunkumų, nes nepakankamai gerai mokėjo lietuvių kalbą, tačiau padedami mokytojų lengvai adaptavosi gimnazijoje: mokykloje jaučiasi gerai, lengvai prisitaikė prie naujų reikalavimų/taisyklių, nepatyrė socialinės ir kultūrinės atskirties. Saugi socialinė aplinka užtikrino sėkmingą daugelio iš užsienio atvykusių mokinių integraciją į gimnazijos bendruomenę.

Anketinės apklausos apibendrinimas

2013–2015 m. į mūsų gimnaziją grįžo 12 mokinių – 10 jaunesniojo mokyklinio amžiaus ir 2 vyresniojo mokyklinio amžiaus (šiuo metu gimnazijoje mokosi 14 iš užsienio grįžusių mokinių). Mokinių ugdymosi patirtys buvo skirtingos: vieni, prieš išvykdami į užsienį, mokėsi Lietuvoje, o sugrįžę tęsė mokslus toje pačioje klasėje, kiti ugdymo įstaigas lankyti pradėjo svetimose šalyse. Nors kiekvienas išanalizuotas atvejis ypatingas, tačiau visus vaikus vienija vienas bendras bruožas – didžiausi sunkumai kilo dėl lietuvių kalbos žinių spragų, kurias mokiniams padėjo įveikti gimnazijos mokytojai ir aktyvus tėvų įsitraukimas į ugdymo procesą. Šeimos nepatyrė socialinių ir kultūrinių problemų, todėl daugelis vaikų lengvai integravosi gimnazijoje. Gyvendami Lietuvoje mokiniai jaučiasi gerai, nes turi draugų, jiems padeda tėvai ir mokytojai.

Asmenų, sugrįžusių iš užsienio valstybės, ugdymo Karmėlavos Balio Buračo gimnazijoje organizavimo tvarka

1. Organizuodami asmenų, sugrįžusių iš užsienio valstybės, ugdymą remiamės Karmėlavos Balio Buračo gimnazijos asmenų, baigusiu užsienio valstybės ar tarptautinės organizacijos pagrindinio, vidurinio ugdymo programos dalį ar pradinio, pagrindinio ugdymo programą tvarkos aprašu (2013-08-30 Įsak. Nr. V-339-1.3).⁸
2. Adaptacinio laikotarpio metu gimnazijos pagalbos mokiniui specialistai (psichologas, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, logopedas) mokiniams teikia švietimo pagalbą.
3. Į socialinį ir kultūrinį gimnazijos gyvenimą mokiniams padeda įsitraukti mokyklos administracija, klasių vadovai, mokytojai.

Praktinės veiklos pavyzdžiai

Atvejis I

Į užsienio valstybę berniukas išvyko 3-jų metų. 13 metų gyveno užsienyje. 10 metų mokėsi valstybinėje tos šalies mokykloje. Į Lietuvą sugrįžo 16-os metų.

Siekdami išsiaiškinti ir nustatyti lietuvių kalbos ir kitų mokomųjų dalykų žinias, organizavome pasiekimų patikrinimą. Nustatyti lietuvių kalbos žinių ir kitų dalykų mokymosi pasiekimų, numatytų pagrindinio ugdymo bendrosiose programose, neatitikimai. Mokinys priimtas į 9 klasę. Kuriojantis pavaduotojas parengė individualų ugdymo planą (skirta papildoma savaitinė lietuvių kalbos ir matematikos pamoka⁹), lietuvių kalbos mokytojas – teminį dalyko planą, mokytojai – individualias ugdymo programas. Lietuvių kalbos mokymosi sunkumus mokiniui įveikti padėjo ir gimnazijos logopedė (teikta ilgalaikė pagalba). Vaikinui buvo sunku adaptuotis naujoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje, todėl jaunuolį konsultavo mokyklos psichologė. Mokytojų teigimu, mokinys vis dar patiria integravimo(si) sunkumų, nes Lietuvoje jaučiasi mažiau sėkmingas nei šalyje, iš kurios atvyko.

Atvejis II

Mergaitė gimė užsienio valstybėje. Į Lietuvą sugrįžo 7-erių metų.

Remiantis pradinio ugdymo programoje numatyta tvarka¹⁰, priimta į pirmą klasę. Mokslo metų pradžioje gimnazijos logopedė įvertino mergaitės kalbą: kalbos prasmės suvokimas pakankamas, foneminė klausa ir suvokimas išlavėję, žodynas netikslus, gramatinė kalbos sandara ribota. Įvertinus mokinės lingvistinius gebėjimus, skirta ilgalaikė logopedo pagalba. Tėvai konsultuojami kalbos ugdymo klausimais. Mergaitė jautriai išgyveno, kad jos bendravimas su bendraamžiais nevisavertis (klasės draugai mergaitės kalbos nesuprato). Po pirmųjų mokymosi metų mokinės kalba vis dar išlieka netiksliai, tačiau mergaitė jau džiaugiasi, kad aplinkiniai ją supranta ir ji turi draugų.

Atvejis III

Mergaitė gimė užsienyje. Namuose su tėvais kalbėjo lietuviškai, su broliu – tos šalies valstybine kalba. Į Lietuvą grįžo 10 metų. Užsienio šalies valstybinėje mokykloje baigė 5 klases (toje šalyje ugdymas pradėdamas nuo 5-erių metų amžiaus), Lietuvoje priimta į 4 klasę.

Į gimnaziją atvykusios mergaitės kalbą įvertino mokyklos logopedė: mokinė netiksliai suvokė ir tarė balsius ir dvibalsius, lietuvių kalbos žinios nepakankamos, todėl skirta ilgalaikė logopedo pagalba lingvistiniams gebėjimams lavinti. Mergaitės adaptacija naujoje aplinkoje nebuvo lengva. Teiginį iliustruoja atsakymai į anketos klausimus: „Lietuvoje jaučiuosi gerai, tačiau ten buvo geriau, nes mokėjau kalbą, buvo lengviau bendrauti su bendraamžiais“, „čia mokyti žymiai sunkiau.“ Siekiant palengvinti adaptaciją, mergaitė nuolat skatinama dalyvauti mokykloje organizuojamuose renginiuose. Sėkmingai mokinės integracijai į gimnazijos bendruomenę įtakos turėjo asmeninės mergaitės savybės: atkaklumas, mokantis lietuvių kalbos, ir aktyvumas įsitraukiant į neformaliojo ugdymo veiklas.

Atvejis IV

Mergaitė į užsienio valstybę išvyko gyventi mūsų gimnazijoje pabaigusi pirmą klasę. Po trejų metų sugrįžo ir tęsė mokslus toje pačioje klasėje. Mokinė lietuviškai kalbėjo gerai, mokėjo skaityti ir rašyti. Papildomai lietuvių kalbos mokėsi konsultuojama klasės mokytojos ir savarankiškai, padedama tėvų. Mergaitė didelių mokymosi sunkumų nepatyrė ir greitai likvidavo lietuvių kalbos žinių spragas. Mokinė adaptavosi lengvai, nes jos lietuvių kalbos žinios buvo pakankamos, o pažįstama aplinka ir klasės draugų parama suteikė saugumo jausmą.

8. www.buraco.kaunas.lm.lt

9. 2015–2016 ir 2016–2017 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai, patvirtinti LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-457

10. 2015–2016 ir 2016–2017 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrasis ugdymo planas, patvirtintas LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-459

ERASMUS +2K projekto „Mokykla be sienų“ metu kartu su mokiniais vykdytos neformaliojo ugdymo veiklos

Siekdami padėti mokiniams greičiau įsilieti į gimnazijos bendruomenę, pasitelkėme įvairias neformaliojo ugdymo veiklas. Ši švietimo sritis ypač aktuali iš užsienio sugrįžusiems vaikams, nes padeda jų socializacijai bei įsitraukimui į visuomeninius procesus.¹¹

Mokiniais pasiūlėme parašyti įspūdžius apie gyvenimą ir mokymąsi šalyje, iš kurios jie atvyko. Taip gimė idėja išleisti vaikų kūrybinių darbų knygelę „Šalis, kurioje gyvenau“. Jaunesniųjų klasių mokiniai piešė jiems labiausiai patikusius tos šalies vaizdus, rašė trumpus pasakojimus, vyresnieji kūrė miniatiūras, kuriose pasidalino savo jausmais, papasakojo apie skirtingų šalių ugdymo įstaigų ypatumus, tradicijas, papročius.

Anketinės apklausos rezultatai atskleidė, kad mokiniams ypač svarbus bendravimas su bendraamžiais, todėl 2015 m. pavasarį projekto dalyviams ir jų draugams suorganizavome išvyką į Anykščius. Mokiniai aplankė Siauruko muziejų, pasivaikščiojo lajų taku, išbandė orientacinius gebėjimus labirintų parke.

Minint Europos kalbų dieną, iš užsienio valstybių sugrįžę mokiniai ir gimnazijos logopedė pradinukams surengė pažintinę viktoriną – virtualią kelionę „Aplink pasaulį per valandą“. Tarptautinio projekto „Mokykla be sienų“ dalyviai prancūzų, anglų, ispanų, norvegų kalbomis prisistatė, deklamavo eilėraščius, užminė mįsles. 3-ių, 4-tų klasių mokinių komandos išbandė savo jėgas viktorinoje. Įspūdingiausius kelionės vaizdus šventės dalyviai užfiksavo piešiniuose ir surengė spalvingą darbų parodą.

Mokykla – antrieji mokinių namai, todėl gražiausią metų šventę – šv. Kalėdas – pasitikome kartu. Gimnazijos logopedė kartu su muzikos mokytoja Vilija Pliopliene ir projekto dalyviais mokyklos bendruomenę pakvietė į muzikinę kelionę po penkias pasaulio šalis. Iš užsienio sugrįžę mokiniai renginio dalyviams papasakojo apie Norvegijos, Olandijos, Ispanijos, Anglijos, Kanados žiemos švenčių tradicijas. Skambant nuotaikingai muzikai, vaikai vieni kitiems linkėjo linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų.

Neformalioje aplinkoje vykdoma veikla suteikė galimybių vaikams atsiverti. Jie noriai dalijosi gyvenimo užsienyje patirtimis, pasakojo apie tų šalių ugdymo įstaigas, bendravimo ypatumus. Pažintinėje edukacinėje kelionėje mokiniai sustiprino draugystę ar surado naujų bičiulių, praplėtė akiratį. Organizuodami ir dalyvaudami gimnazijos renginiuose, projekto dalyviai pasijuto neatsiejama bendruomenės dalimi. Vykdydami neformaliojo ugdymo veiklas, ne tik padėjome mokiniams greičiau adaptuotis naujoje socialinėje bei kultūrinėje aplinkoje, bet ir patys įgijome vertingos informacijos apie iš užsienio sugrįžusių mokinių patirtis, jausmus, siekius ir lūkesčius.

11. Neformaliojo ugdymo aktualijos. LR švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos ir analizė, 2012, gruodis nr. 20(84) Skirmantiene, J. Neformaliojo ugdymo svarba pozityviajai socializacijai. Lietuvos edukologijos universitetas, Socialinės komunikacijos institutas, Vilnius

Zoologijos sodas

Mano vardas Jausmina. Gimiau Anglijoje ir ten gyvenau iki septynerių metų. Anglijoje man labiausiai patiko „ZOO“ sodas! Ten aš mačiau leopardus, liūtus ir beždžiones. Man patiko stebėti gyvūnus. Juokingiausios buvo beždžionės. Jos lipo ant mūsų mašinos ir žaidė su valytuvais. Mes sakėme: „Ššš... Cha! Cha! Cha!“

Jausmina, 1 klasė

Zoo

I was born in London and lived there till I was 7. Most of all I liked the London Zoo, where I saw leopards, lions, monkeys... I liked watching the animals very much. The funniest were monkeys which liked to jump on our car and show faces. We used to say „Wow!! Stop that!! Sh!!“

Jausmina, Form I

Lietus, Anglija ir Big Benas

Ryškiausias prisiminimas apie Angliją – dažni lietūs. Lyja beveik nuolatos. Būna drėgna ir šalta, todėl lietus man ir nepatinka. Prisimenu Big Beną, žymiausią šios šalies pastatą, kuris yra labai gražus. Jis pastatytas daugiau nei prieš 150 metų. Tai didžiausias laikrodis, kurį kada nors mačiau.

Karolis, 5 klasė

Rain, England and Big Ben

My memories about England – rainy days... It was cold and wet very often, I do remember Big Ben, which I saw visiting London. It was built in 150 years ago. This is the tallest clock I have ever seen in my life.

Karolis, Form 5

Maži nesusipratimai ir nejuokingai juokingi atsitikimai Anglijoje

Žmonės, išvykę gyventi į užsienį, nežino tos šalies gyvenimo ypatumų, todėl jie neretai patiria įvairiausių nesusipratimų. Taip ir man nutiko, kai būdama septynerių – aštuonerių metų su tėvais atvažiavau į Angliją.

Tada anglų kalbos nemokėjau nei žodelio. Mama išmokė pasisveikinti ir pasakyti „yes“ ir „no“. Žinoma, nemokant kalbos, mokykloje buvo labai sunku. Pirmosiomis dienomis mama, o vėliau mokytojai ir paskirti globėjai, klasės draugai Mia ir Charlie, man labai padėjo mokykloje įveikti sunkumus, tačiau aš vis tiek dažnai verkdavau. Kartą taip verkiau, kad net klasėje per pamoką užmigau.

Nesuprasdama aplinkinių kalbos pridariau rūpesčių ir mamai. Kiekvieną dieną mokytoja mūsų klausdavo, kas valgys mokyklos maistą. Visi keldavo rankas, tai ir aš, bijodama, kad ko nors nesuprantu, pakeldavau, nors pietus visada atsinešdavau iš namų. Vieną dieną mama gavo nemenką sąskaitą iš mokyklos už maitinimą. Pinigų mokėti nereikėjo, viskas išsprendė mamai nuėjus į mokyklą ir išsiaiškinus šį nesusipratimą.

Vieną rytą prisnigo ir buvo 10 laipsnių šalčio. Tokiu oru Lietuvoje vyksta įprastas gyvenimas, todėl nedvejodama nuėjau į mokyklą. Vartai buvo užrakinti, mokykla nedirbo. Grįžau namo ir su mama pastačiau sniego senį. Buvo smagu prisiminti lietuvišką žiemą!

Kai atvykau į Angliją, draugų neturėjau, todėl dažnai būdavo liūdna. Tada aš susigalvojau sau pramogą. Už namo turėjome aikštelę. Joje buvo įkasti stulpai ir ištemptos virvės skalbiniams pasidžiauti. Aš važinėdavau taškuotu, margu dviračiu aplinkui tuos stulpus tol, kol apsisukdavo galva. Tada buvo smagu ir juokinga, o galėjo baigtis visai nelinksmi.

Dabar Anglijoje turiu daug draugų. Aš jų labai ilgiuosi. Norėčiau nors trumpam nuvykti į Angliją ir visus aplankyti.

Ieva, 11 klasė

Misunderstandings and funny experiences in England

People, going to live abroad usually face different cultures and because of that they appear in awkward situations. The same happened to me when at the age of 7 I went to live in UK.

I didn't know English language and my Mum taught me only „yes“ and „no“. It was very difficult for me to get adapted to school. But my Mum, friends and teachers helped me a lot. My friends Mia and Charlie were very kind to me but, nevertheless, I remember crying a lot. Once I cried and cried and then I fell asleep during the lesson...

Not knowing English I had a lot of misunderstandings. My teacher used to ask us who was having lunch at school canteen and I always used to say „yes“, though I had my lunch from home. One day my Mum got the bill to pay for all my food... That was a shock for her. But fortunately she didn't have to pay for my mistake...

One morning it was snowy and -10 °C. I got up and went to school, but to my great surprise the school gates were locked. In Lithuania we do not go to school when it is -20 °C.

I do remember my first years in UK. I didn't have friends, so I used to ride my bike to the park and go round and round... That was so funny for me...

Now I do have my friends there and I wish to go and visit them one day.

Ieva, Form 11

Tarptautinio projekto „Mokykla be sienų“ partnerės Ipsvičo miesto Westbourne Academy mokyklos patirtis

Westbourne Academy mokykloje mokosi apie tūkstantį 11–16 metų mokinių. Joje kalbama 26 kalbomis: lietuvių (mokosi 40 mūsų tautiečių), lenkų, rumunų, turkų, jidiš ir t. t. 25% mokyklos ugdytinių anglų kalba nėra gimtoji, todėl Westbourne Academy yra sukaupusi didžiulę darbo su imigrantais patirtį, kuria dalijasi su Karmėlavos Balio Buračo gimnazija.

Darbo su iš užsienio sugrįžusiais mokiniais rekomendacijos:

- Apie sugrįžusius iš užsienio mokinius informuoti visą mokyklos bendruomenę.
- Išnagrinėti užsienio šalių, iš kurių atvyko mokinys, ugdymo(si) sistemą.
- Paruošti lankstinuką apie mokyklą. (Priedas Nr. 3)
- Sukurti individualaus pokalbio su mokiniu ir jo tėvais planą. (Priedas Nr.4)
- Nuosekliai stebėti mokinį – tai padės geriau jį pažinti, suprasti. (Priedas Nr. 5)
- Parengti lietuvių kalbos mokėjimo lygio nustatymo ir akademinį žinių patikrinimo testus.
- Esant poreikiui, sudaryti sąlygas 2–4 savaites mokytis tik lietuvių kalbos.
- Parengti individualius lietuvių kalbos mokymo planus.
- Sudaryti sąlygas mokinių turimoms užsienio kalbos žinioms išlaikyti ir tobulinti.
- Užtikrinti, kad mokinių kultūrinius, lingvistinius, akademinus poreikius tenkintų visi dėstantys mokytojai, pagalbos mokiniui specialistai.
- Skatinti tėvų įsitraukimą, padedant vaikui integruotis mokyklos bendruomenėje.
- Darbe taikyti įvairias pagalbos strategijas. (Priedas Nr. 6)
- Tai turėtų žinoti pedagogai. (Priedas Nr. 7)
- Tai turėtų žinoti tėvai. (Priedas Nr. 8)

Rekomenduojamos mokymo(si) priemonės, skirtos lingvistiniams gebėjimams lavinti ir lietuvių kalbos žinioms gilinti:

1. Barzdonytė-Morkevičienė, L. *Kalbos ugdymas*. Kaunas: Šviesa, 2009
2. Džiuvienė, J. *Garsų diferencijavimo užduotys, formuojant kalbos gramatinę sandarą*. Šiauliai: Lucilijus, 2012
3. Ivanavičienė, J., et al. *Skiriame balsius e, é ir dvibalsį ie*. Šiauliai: Lucilijus, 2004
4. Janavičienė, M; Stright, B. J. *Mokomės kalbėti lietuviškai: mokomoji priemonė*. Klaipėda: Druka, 2004
5. Kazymirkienė, I.; Balčiūnaitė-Česnienė, J. *Atspėk, sužinok, parašyk – priemonė, skirta balsiams ir dvibalsiams skirti*. Šiauliai: Lucilijus, 2008
6. Ramonienė, M.; Vilkienė, L. *Po truputį*. Vilnius: Baltos lankos, 2008
7. http://www.sviesa.lt/sites/default/files/2016_lietuviu.pdf
8. https://issuu.com/dalykas.mums.lt/docs/lietuvi___kalbos_mokymosi_priemoni_http://www.sppc.lt/
9. www.sppc.lt

Naudota literatūra:

1. BUGDINAITĖ, Irma; MAŠIDLAUSKAITĖ, Rūta. „Politologija 2015/2 (78) tomas“, *Ar laukiami diasporos vaikai Lietuvoje? Tėvų ir mokytojų patirtys, 2015*.
2. LUKOČIŪTĖ, Lina; MAŽEIKIS, Gintautas; MICKUTĖ, Roma. „Hermeneutinė klasė: iš užsienio grįžusių mokinių tapatybės švytuoklė ir jos supratimas“, *Humanitariniai mokslai, 2009*.
3. RUŠKUS, Jonas. „Lietuvą atvykusių lietuvių kilmės moksleivių patirtis: „Lietuvių namų“ atvejis“, *Emigracija ir šeima: vaikų ugdymo problemos ir iššūkiai, Vilnius: Versus aureus, 2008*.
4. *Neformaliojo ugdymo aktualijos. LR Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos ir analizė, 2012, gruodis nr. 20(84)*
5. SKIRMANTIENĖ, Jolanta. *Neformaliojo ugdymo svarba pozityviajai socializacijai. Lietuvos edukologijos universitetas, Socialinės komunikacijos institutas, Vilnius, 2012*
6. *Pagal metodinę priemonę, kurią išleido LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS, UGDYMO MOKSLŲ FAKULTETAS, PSICHOLOGIJOS KATEDRA. Kaniušonytė, Goda; Truskauskaitė, Inga; Gervinskaitė, Lina. „Psichologinės migracijos pasekmės šeimai. Vaikų emocinių ir elgesio sunkumų prevencija“, Vilnius, 2012 m.*

The basics of working with new arrivals

All students are entitled to fulfill their potential. Students who are new to school bring a range of experiences to our schools: literacy in first language, previous educational experience and links with other students from the same community will all impact on the type of support that students require. What is the best way to support students with such a range of experiences?

Thorough initial assessment; a personalised induction process; participation in mainstream lessons; a tailored series of lessons for new arrivals with EAL and subsequent English support targeted to individual language needs, will allow new arrivals to develop their English skills and understanding of the curriculum in parallel.

This means that there is a whole school approach to working with new arrivals. The induction process and resources used in lessons for students with EAL are tailored to suit the needs of the students. The cultural, linguistic and academic needs of newly-arrived students need to be considered and the positive contribution this group of students can make to the school needs to be recognised.

It is important that new arrivals see their language and culture positively reflected in school. Building partnerships with parents is an essential element of working with new arrivals.

Conditions for learning. Cultural implications for new arrivals.

Potential challenges:

- feelings of insecurity or trauma due to prior experiences;
- isolation and lack of friends;
- separation from one or both parents;
- no previous schooling due to lack of opportunities in the home country;
- different style or emphasis of education;
- pupils may feel misunderstood and unvalued if they cannot see any of their culture or language in the classroom/school. Cultural differences – a few examples
- experiencing racism in or out of school.

Cultural differences – a few examples:

- avoid eye contact with teachers since, in their culture, looking someone directly in the eye may have a meaning other than an acknowledgement of listening;
- smile even when they are in disagreement with what is being communicated, or when they are being reprimanded, since in their culture, a smile is a gesture of respect;
- nod their heads to acknowledge that you are talking to them, but this does not mean that they understand you;
- not want to eat with other pupils, because they are not used to eating with anyone but members of their own family;
- not answer unless they know the answer. An incorrect answer or guess may mean 'losing face';
- be very quiet and co-operative in the classroom. This does not mean they understand or that they do not need help;
- feel that written work is the most important part of their work and pay little attention to oral work or related learning activities;

In UK there are many pupils arriving from all over the world into our secondary schools. Our ethnic profile is constantly changing due to global forces and international migration patterns. There is no such thing as a 'typical' new arrival. Each student has a different background and life experience. A student arriving in the UK with their family to take up employment or study staying in settled housing copes differently from a refugee escaping conflict.

Behaviour for Learning Policy Agreement Home Academy Agreement

We offer our pupils a caring and supportive environment in which to learn. The ethos of the academy is underpinned by a commitment to providing equal opportunities for all and a resolve to foster an atmosphere in which each pupil as an individual is respected and encouraged.

It is our aim to enable pupils to develop self-confidence and an awareness of their personal strengths whilst promoting a firm grasp of their personal responsibilities.

We strive to work hand in hand with parents so that all our pupils can and should, leave education well prepared for their life ahead.

To do this we need to work together and follow these agreements:

Academy Transformation Trust agrees to:

- Support all pupils to achieve at the highest level.
- Offer all pupils in all phases learning personalised to their needs.
- Offer all pupils in all phases innovative and cutting edge e-learning opportunities ensuring all are able to master new technologies as they emerge.
- Ensure that all pupils are well prepared for managing their life beyond education.
- Offer all pupils an entitlement to a range of extra curriculum experiences which broaden their horizons and raises their aspirations.
- Provide equal opportunities for all pupils.

The academy agrees to:

- Provide a broad and balanced curriculum which seeks to meet the needs of all our pupils.
- Ensure that children are taught well, cared for and treated fairly.
- Identify, help and encourage children to make constructive use of their talents.
- Provide an orderly, secure and happy environment in which children can learn and grow up.
- Keep parents informed of children's progress and offer advice on how parents can help
- Listen and have due regard for parents' concerns and anxieties and provide opportunities for parents to discuss these
- Keep parents informed about academy activities and the opportunities to participate in them.
- Provide a secure, happy and stimulating learning environment.

Parents/Guardians agree to:

- Accept the Academy's values, positively supporting the academy.
- Ensure that your child attends school punctually every day during term time, unless there is a good reason for absence (e.g. illness).
- Notify the school by telephone or text in the event of absence.
- Support the school's policies and guidelines on learning, behaviour and uniform, both in School and at home.
- Attend parent/teacher meetings to discuss your child's progress.
- Support your child with all homework that is set, including reading.
- Keep us informed of where to contact you in case of emergency.
- Promptly inform the school of any concerns or problems that may affect your child's learning, behaviour or happiness at school.
- Support school in the teaching of safe and secure Internet use at home.

Pupils agree to:

- Treat others with courtesy, consideration and respect.
- Attend regularly, on time, and dressed and equipped properly
- Tackle all work set as well as they can.
- Treat the academy and its grounds with respect.
- Observe the academy's rules / code of conduct.

English as an Additional Language Policy

Draft 3

Westbourne has students in all five year groups who are classified as having English as an Additional Language (EAL). They make up about 26% of the student population at the time of writing.

They may have recently come to the UK and require an induction programme, or they need help to continue to acquire the skills to speak, read, write and learn in the English language in order to achieve. Ultimately we want to ensure that all students reach their full academic and personal potential.

Objectives

- To provide an environment where EAL students feel supported and their needs are understood.
- To provide a learning environment for acquiring English language skills.
- To provide a base where they can meet with other students and celebrate their own cultures and heritage.
- To provide an environment where good social interaction and behaviour is modelled.
- To provide a team who will support the students in their learning.
- To provide a team who will support teachers creating the right learning environment for EAL students.
- To provide a team who will support the students with lessons, coursework and examinations.

Outcomes

- 1) To ensure that EAL students learn the English language and have a thorough understanding of life in a British learning environment.
- 2) To plan for and adapt accordingly the learning environment for these students.
- 3) To ensure all EAL students achieve their full potential.
- 4) To liaise with outside agencies to provide a cohesive support network that functions both inside and outside the academy.
- 5) To liaise with parents/carers of the students to form an official, yet supportive agreement, that will underpin the provision and ensure that all parties are aware of their rights and responsibilities

The academy is proud of its inclusive approach to the education of its students. At Westbourne we endeavour to make every effort to engage our students in learning.

The EAL department is the intervention the Academy employs to address the needs of students who speak English as an additional language.

Within the school, the EAL department disseminates information and training, liaises with departments to ensure the correct placement of EAL students in ability groups and differentiation of work.

It monitors and evaluates provision and progress for each student, adapting it where necessary.

Within the department, a combination of specialist teaching, lesson support, nurture and the observance of cultural identity is the basis for our provision.

Roles and Responsibilities

The EAL department is very much a part of the academy's community and is strategically housed in one of the main corridors at the front of the school. This enables students to feel included and supported rather than isolated and struggling.

The EAL team leader (EAL Coordinator) line manages the department and its staff. These consist of one teacher, one Higher Level Teaching Assistants (HLTA), three EAL classroom assistants (EAL TAs) and one admin assistant (vacancy), who work in a department that is equipped and furnished appropriately, as well as in the mainstream classrooms. Whilst learning is at the heart of everything we do, the department is also set up to accommodate nurture work, social interaction and the celebration of the students' cultural heritage.

The role of subject teachers

All teachers are teachers of EAL and need to consider language demands alongside the content of the curriculum and plan how they can support students to develop oracy and literacy appropriate to their subject.

Their role is also to:

- develop consistent approaches to teaching and learning in literacy;
- build increased awareness of the existing language knowledge and understanding that pupils bring to lessons;
- use speaking and listening strategies to develop subject learning;
- plan for teaching and learning of subject-specific vocabulary
- model writing for key text types within their subject
- differentiate in order to make, as far as possible, the curriculum accessible to EAL learners.

The Governing Body and the Principal's Responsibilities

- Ensure that this policy is kept under review and updated at least every two years.
- Ensure that that the provision remains appropriate, relevant and affordable.
- Monitor the effectiveness of this policy by reviewing the achievement and progress of EAL students.

How these are achieved

The policy is reviewed by the Governors' committee who also invite the EAL Coordinator or the EAL SLT link to report to them annually on progress and developments.

The named link Governor visits the academy and meets with the EAL Coordinator or the EAL SLT link to review practice.

The Principal reviews progress and attainment of EAL students as part of the review of the performance of all students, and reports this to the Governor's Committee.

Team Leader for EAL

The academy employs one EAL Coordinator or Team Leader who is responsible to the Principal and Governors for the oversight of the EAL department, the progress of the students within the unit and the mentoring and training of the staff within the department. The Team Leader will liaise with relevant outside agencies either personally or through the SLT link. They will attend meetings both on and off site and prepare reports to inform outside agencies of student progress.

The EAL Coordinator is responsible for managing the department, maintaining accurate student records, liaising with primary schools and other high schools, mid- year admissions interviews, liaising with the outside agencies who are involved, liaising with the relevant Heads of House, departments and the SENCo, planning the induction, EAL intervention and the EAL curriculum, deploying staff, timetabling, reporting back to the SLT about student progress and any concerns.

Responsibilities

- To line manage the staff in the EAL department and carry out the Performance Management Review of all EAL staff.
- To liaise with Heads of House to identify those students joining the academy who are classed as EAL.
- To identify students in Year 6 at local primary schools who are classed as EAL.
- To review the progress and attainment of EAL students.
- To identify and deliver appropriate professional development for the staff working with EAL students.
- To report on the progress of EAL students to the Principal and Governors.
- To communicate effectively these students' needs to all staff.
- To liaise with Team Leaders so that an up to date knowledge of the curriculum and teaching practice is held.
- To use data to inform lesson planning and to encourage students to achieve maximum potential.
- To liaise with outside agencies – including the Standards and Excellence Officers Team – to ensure that all current information is known and applied to the work with EAL students.

EAL HLTAs and teacher

The academy employs one EAL Higher Level Teaching Assistant and one EAL teacher.

The teacher delivers and plans English as a second language iGCSE. The HLTA and the teacher are responsible for preparing and delivering lessons for the induction of EAL pupils, as well as delivering a KS3&4 intervention programmes.

Responsibilities

- To plan and deliver high quality learning, taking account of student's individual needs.
- To contribute to raising standards of EAL student attainment, in mainstream lessons.
- To plan and deliver the induction programme.
- Testing and assessing students' level of English on a regular basis.
- To assist the Team Leader with maintaining accurate records.
- To liaise with the Team Leader to share and communicate the needs of EAL students.

EAL Teaching Assistants

EAL TAs are individuals who are highly skilled in working successfully with EAL students and may have particular skills in a foreign language and/or ESOL experience.

They are responsible for supporting the EAL coordinator and mainstream teachers in the delivery of learning, supporting the students in lessons and modelling good behaviour, good manners and good social interaction.

There are currently: one full time and two part time Teaching Assistants attached to the EAL department.

Responsibilities:

- To support the EAL department and mainstream teachers in the delivery of relevant, accessible and successful learning experiences.
- To support students in mainstream classrooms – both linguistically and culturally.
- To clarify and explain instructions and ensure full task understanding.
- To, when appropriate, prepare differentiated material suitable to the specific needs of the individual student
- To deliver intervention programmes.
- To contribute to reviews of the students' progress.

EAL Admin Assistant- vacancy

The EAL admin assistant is responsible for supporting the EAL Coordinator.

Responsibilities:

- To arrange meetings, liaise with parents/staff, and staff.
- To carry out relevant clerical duties.
- To ensure data for EAL students in terms of language/ ethnicity is correct on SIMS.
- To Assist the EAL Coordinator with exam entries and access arrangements.
- To provide administrative support for the EAL Coordinator and the team (including home language exams).
- Collate and manage an asset register of EAL resources.
- To order and maintain sufficient stock for the EAL team.

EAL Students

Students joining Westbourne directly from a non-English speaking country

When students join us with no experience of a British school and little or no spoken English, the department puts an Induction Programme in place.

The student is interviewed with a member of their family and as much information as possible about previous education, medical and learning needs will be collected. The student will be tested, a pen portrait produced and distributed to school staff.

Another EAL and a British student (ambassadors) will be assigned to the new arrival as buddies. These will help the new student integrate at Westbourne.

For the academic year 2016-2017, we have an induction process in place for new arrivals. This runs for 4 weeks maximum. During these 4 weeks new arrivals follow an English language course, delivered by EAL HLTAs and a curriculum skills course delivered by the EAL coordinator and planned by the EAL coordinator with the input from the Team Leaders of the academy's departments.

The length of the induction programme and the time pupils will be withdrawn from mainstream lessons will vary for each student, depending on language assessment done during their first week at Westbourne and on language acquisition during the programme. Pupils will be assessed by the EAL team on a weekly basis. There will be 4 different routes of induction, depending on assessment and pupils' level of English. The first route is for pupils who have a good level of English. Pupils will spend from one day to one week with the EAL team to learn and reinforce the main language skills needed for the curriculum. The second route will take two weeks and is for pupils who have some knowledge of English, but are completely new to the British education system. The third route will last 3 weeks and the final route lasts 4 weeks. These last two routes are designed for pupils who show slower progress in language acquisition and for pupils who are assessed as step one or pre-step level in their first assessment. Pupils are assigned a language proficiency code after assessment in all 4 skills (speaking, listening, reading and writing) during this induction.

All pupils will attend tutor time in mainstream from their first day and physical education and science after the first 2 weeks of induction.

This induction programme will enable the EAL team to monitor language acquisition regularly as well as pupils' needs and intervene with more appropriate and personalised interventions where necessary and liaise with appropriate external agencies if required. It will also prepare students for the mainstream curriculum, improve attainment in mainstream curriculum subjects and make sure that pupils have a smoother start at Westbourne.

Students joining Westbourne from another British school

Students can join us through our Year 7 intake from local primary schools but are still classed as EAL. After being in the UK for two years EAL students will have the basic skills required to communicate. However, they will still need intervention to achieve academically, as it takes approximately 7 years for an average ability individual to possess language skills that are good enough to achieve their full academic potential. Sometimes students are outside of this guideline and for a variety of reasons have not acquired sufficient skills in English to enable them to independently access a mainstream high school curriculum. These students will be identified through our primary liaison programme. The EAL Team Leader will liaise with the SENCo and with the feeder schools to ensure that students joining us in Year 7 are identified according to need.

Students can also join us at any time in Years 7 – 11 from other high schools. The EAL Coordinator will liaise with Heads of House to identify these students and will make a judgement on the level of support required.

Pupils are assigned a language proficiency code after assessment in all 4 skills (speaking, listening, reading and writing) during primary liaison (if applicable) or during a brief induction (normally 1 and a half days).

The EAL provision has extended to incorporate discrete groups in Key Stage 4. This is because it has been recognised that EAL students cannot always fully access GCSE courses. The EAL team offers a course to KS4 students as one of their options, which is based around gaining English as a Second Language iGCSE, part of the Cambridge iGCSE suite. There is also provision for students to take a GCSE in their home language where appropriate.

KS3 students are fully integrated into mainstream after the induction period, unless big gaps in their learning have been identified. In this case, they would follow a suitable intervention programme, depending on pupil's needs.

Data and baseline assessment

All new EAL pupils are assessed on their first week and this grade is recorded in the pen portrait. This is then distributed to all staff. Pupils are also assessed for Maths. This is handed out to the maths department and used to set the EAL pupils according to mathematical ability. Strategies are outlined on the pen portrait based on English assessment and grades. Any other subject grades from previous schools are also reported on the pen portrait, if available.

Pupils joining from local schools or local primary schools have data provided by their previous schools, which is used as the Academy baseline data for those pupils.

Pupils are assigned a language proficiency code after assessment in all 4 skills (speaking, listening, reading and writing).

Keeping abreast of EAL developments

The EAL Coordinator attends local network meetings and national training sessions as well as liaising with various local authorities' EMEA (Equalities and Minority Ethnic Attainment) teams on a regular basis and Standards and Excellence Officers from Suffolk County Council. Any new development in the EAL field is passed on to all staff via the EAL update, published weekly by the EAL Coordinator in the staff bulletin. This is also emailed directly to all staff.

The EAL coordinator liaises regularly with the catchment primary schools as well as other local schools, within the Ipswich area and the Academy Trust.

Social/ cultural integration

The EAL Coordinator liaises with outside agencies like the Roma Traveller support team, the main representative of the Bangladeshi Women Support group, the Suffolk Refugee Support group, Volunteering Matters, the FGM project, Ipswich Borough Council, Suffolk County Council and any other support group, charity or local organisation which benefits Westbourne pupils and promotes integration.

EAL pupils become EAL ambassadors for the Academy. In this role EAL pupils help the integration of newer arrivals into the school community.

The EAL Coordinator also organises family meetings for the different ethnic and national groups to encourage participation and parental engagement with the academy.

In the summer term every year, the EAL department hosts Roma mums support group, the Muslim mums support group, the Portuguese families support group, the Asian mums support group and the Eastern European parents morning.

Safeguarding and looking out for extremism

EAL pupils are at a greater risk compared with other children, due to language barriers. The main risk our particular students incur in is child trafficking, where a child is brought in the UK by adults other than their parents for a variety of reasons. Other issues we face are: forced and under age marriage, FGM, exposure to extremism via social media as well as the same safeguarding issues faced by British children.

The EAL Coordinator addresses this by strict checks during admission meetings, where all relevant documents are obtained and collated. Any issues found are then reported to the safeguarding lead and the local authority on the day of the admission meeting, who then take the appropriate action.

The EAL Coordinator liaises with the main safeguarding lead and reports any issues regularly as well as being in touch with the Migrant Help charity, which keeps the EAL Coordinator informed of any issues regarding migrant children.

The EAL Coordinator also attends events organised by the local Muslim community to promote engagement with the academy.

Attendance

The EAL Coordinator works with the attendance manager to monitor attendance of EAL pupils, making sure EAL parents make contact with the academy on the first day of their child's absence and also that they follow the same procedure as British parents when requesting time off for their children during term time.

The EAL Coordinator also liaises with the Roma community and the Roma Traveller Support Team to make sure that Roma parents inform the academy when travelling.

Promoting tolerance and respect

Westbourne Academy promotes the British values of democracy, the rule of law, individual liberty, and mutual respect and tolerance for those of different faiths and beliefs. For EAL pupils who have arrived from abroad, British values are covered in the induction programme. All EAL pupils are integrated in mainstream tutor groups and they can take part in school council elections alongside their British peers. They also receive appropriate spiritual, moral, social and cultural (SMSC) sessions alongside their British peers in the mainstream curriculum.

Summary

Westbourne Academy has an ever increasing EAL population, which makes up approximately over 25% of the student body. After a consultation with the Equalities and Minority Ethnic Attainment Team in 2012 and the creation of the EAL department, independent from the SEND department in January 2014, we as an Academy have made many changes and improvements to make sure our provision for EAL pupils is fit for purpose and helps all our pupils make the best progress possible.

The academy's investment in this area is around - per annum. The EAL Coordinator also works to ensure that the EAL department have regular professional development opportunities and that relevant provision and courses are put in place for the pupils.

The Academy needs to make sure EAL pupils continue to receive appropriate provision. The provision also needs to be managed, monitored and reviewed on a regular basis and changed or adapted to new circumstances and need.

Pen Portrait

Name:	Florentina
Form:	
Country of Origin:	Romania
Native language:	Romanian
Date of Arrival in the UK:	September 2014
Level of English:	DFE SCALE C NASSEA STEP 5 READING AGE 12Y7M

Profile:

Florentina is in Ipswich with her mum and dad. She has no siblings. She comes from Romania, but she is not Roma. Florentina and her family are living at a friend's house near the school. She will walk to school or her dad might give her a lift, depending on his shifts. Florentina's dad works at the 2sisters chicken factory and speaks English. Her mum does not work and she doesn't speak English. I have also included on the contact list on SIMS the number of a family friend who speaks English, in case of emergencies.

Florentina can understand English and has studied it for the last two years in primary school. She has completed a questionnaire in English by herself, and can answer simple questions orally. Her writing is good. She is scared of not understanding people as they way English is spoken with a Romanian accent is very different.

Florentina seems happy and has no health issues. She is chatty and likes to be sociable. She likes being in the UK, but her parents are worried that she might not do as well in school because English is not her first language. Florentina is very bright has achieved the top grade in her primary school reports every year for the first 4 years, equivalent to level 5 in our grading system.

Romanian primary school lasts for 8 years. The first 4 years are like the British KSI, and then year 5, 6, 7 and 8 are like the British KS2 and KS3, where they do individual subjects and have more specific grades and tests to pass.

In her year 7 she studied the following subjects with the following grades, where 10 is the maximum mark, like A*. The minimum grade is 5/10. Anything below that would be really poor.

Romanian Language and literature 8.5/10 (B+), Maths 7.5/10 (C+), Physics 8/10 (B) Biology 9.5/10 (A+), History 10/10 (A*), Geography 9/10 (A), MFL: English 9.5/10 (A*) & French 10/10 (A*), RE 10/10 (A*), Art 10/10 (A*), music 10/10 (A*), art 10/10 (A*), PE 9.5/10 (A+), DT 10/10 (A*).

Art was and is her favourite subject, while maths is her weakness, although she still scored a good grade with a fair level of command of the subject, but with some weaknesses.

Strategies:

- Differentiation:

Listening:

- Support for key words using visuals.
- List key words before lesson for support staff or use a bilingual dictionary where appropriate.

- Pre-teach key words through a range of starter activities, using support staff, visuals, LI (Romanian), etc.
- Provide opportunities for pupils to repeat instructions in order to show understanding.

Speaking:

- Respond positively to contributions and encourage her to speak.
- Model language by 'echoing' the pupil's utterances, using the appropriate grammar.
- Be aware that conversational fluency comes a long time before fluency in academic English.

Reading:

- Introduce and explain active reading strategies – underlining, colour-coding, transferring words into a grid, annotating pictures etc. *
- Activate prior knowledge and thinking as a way into a text*.
- Use group and paired activities to support reading.
- Avoid silent reading and use talk to support understanding, support staff; guided reading.
- Use tapes, CDs with corresponding texts (there are some in the library).
- Always discuss topic before reading.
- Highlight key words through an activity like bingo.
- Active interaction with the text (see * above).
- Choose text with visual clues and pictures.
- Teach and show pupils how to extract relevant information from the non-fiction texts e.g. highlighting; underlining words, phrases.
- Explain and show how to read diagrams, graphs, grids etc.

Writing:

- Respond to the meaning of the pupil's writing, not the form.
- Encourage pupils to read own writing aloud and help them self-correct orally.
- Do not over-correct.
- Peer marking.
- Use sentence starters and simple writing frames to support.
- Model writing examples first.
- Scaffold writing with group activities and oral rehearsal.
- Use grids, flow charts etc. to help structure writing.
- Let pupils read back own writing and discuss the ideas with in English or LI if preferred.
- Model correct grammatical expression in responses to work whilst still focusing on content before form (this is important at all levels).

Provisions: English support sessions in A I I.

PRIEDAI

Priedas Nr. I

Mielas moksleivi,

Gimnazijoje vykdomas tarptautinis projektas „Mokykla be sienų“. Šiuo klausimynu norime išsiaiškinti, kaip sekasi iš užsienio sugrįžusiems mokiniams mūsų mokykloje, kokie santykiai tarp mokinių, mokinių ir mokytojų vyrauja mūsų gimnazijoje. Atidžiai perskaityk parašytus teiginius ir pažymėk arba įrašyk tinkamiausią atsakymą. Mums svarbi Tavo nuomonė. Dėkojame už dalyvavimą apklausoje.

Lytis:

- moteris
- vyras

Amžius: _____

Klasė: _____

1. Kokioje užsienio šalyje Tu gyvenai? _____
2. Kokia kalba gyvendamas/a užsienyje kalbėjai namuose? _____
3. Kiek Tau buvo metų, kai išvykai gyventi į užsienį? _____
4. Kiek metų gyvenai užsienyje? _____
5. Ar prieš išvykdamas/a į užsienį lankei mokyklą Lietuvoje? _____
6. Jei taip, kiek metų mokeisi? _____
7. Ar užsienyje lankei ugdymo įstaigą? _____
8. Jei taip, kiek metų mokeisi? _____
9. Kiek laiko dabar gyveni Lietuvoje? _____
10. Kaip jautiesi gyvendamas/a Lietuvoje?
  - Jaučiuosi gerai, nes padeda tėvai.
  - Jaučiuosi gerai, nes padeda mokytojai.
  - Jaučiuosi gerai, nes turiu draugų.
  - Jaučiuosi blogai, nes man sunku pritapti.
  - Jaučiuosi blogai, nes negaunu pagalbos.
  - Kitas variantas (įrašyk tau tinkantį).

11. Ar gyvendamas/a užsienyje lankei lietuvišką (sekmadieninę) mokyklą?

Taip _____ Ne _____

12. Sugrįžus iš užsienio, lietuvių kalbos mokėjimo lygis buvo (tinkamą atsakymą pažymėkite):

- Lietuviškai kalbėjau laisvai.
- Lietuviškai kalbėti ir suprasti aplinkinių kalbą buvo sunku.
- Nemokėjau lietuviškai kalbėti.
- Nesupratau lietuvių kalbos.

13. Mano santykiai su draugais Lietuvoje:

- Pavyko pratęsti bendravimą su draugais, kuriuos turėjau prieš išvažiuodamas/a.
- Susiradau naujų draugų.
- Neturiu nė vieno draugo.
- Turiu draugų užsienyje, tačiau Lietuvoje ne.

14. Santykiai su mokytojais:

- Aš suprantu, ko iš manęs reikalauja mokytojai.
- Jei bus sunku, visada mokytojai man padės.
- Jei bus sunku, neprašysiu mokytojų pagalbos.
- Pagalbos į mokytojus nesikreipčiau.
- Jei būtų sunku mokykloje, pagalbos kreipčiausi į (įrašyk variantą)

15. Kokių sunkumų patyrei, kai pradėjai lankyti mokyklą Lietuvoje?

16. Įrašyk mintis, kurias dar norėtum paminėti

Priedas Nr. 2

Gerbiami tėveliai,

Gimnazijoje vykdomas tarptautinis projektas ERASMUS +2K „Mokykla be sienų“. Šiuo klausimynu norime išsiaiškinti, kaip sekasi iš užsienio sugrįžusių šeimų vaikams prisitaikyti mūsų mokykloje. Su kokiais sunkumais ir geroiomis patirtimis teko susidurti išleidus vaiką (-us) į mokyklą. Prašome perskaityti teiginius ir pažymėti arba įrašyti tinkamiausią atsakymą. Jūsų nuomonė labai svarbi, nes ji padės mums labiau suprasti ir atskleisti sunkumus, su kuriais susiduria iš užsienio sugrįžę vaikai ir jų šeimos.

Dėkojame už dalyvavimą apklausoje.

1. Lytis:

- moteris
- vyras

2. Jūsų amžius (įrašykite): _____

3. Kurioje klasėje mokosi Jūsų vaikas (-ai) _____

4. Iš kokios užsienio šalies sugrįžote (įrašykite): _____

5. Kiek metų/mėnesių gyvenote užsienio šalyje (-se) (įrašykite): _____

6. Ar, prieš išvykstant gyventi į užsienio šalį, Jūsų vaikas (-ai) mokėsi Lietuvos mokykloje?

Taip _____ Ne _____

7. Pagrindinės sugrįžimo į Lietuvą priežastys?

- Šeimos, namų, draugų ir artimųjų ilgesys.
- Šeiminės aplinkybės (sutuoktuvės, vaikai ar sutuoktiniai).
- Noras gyventi savoje kultūrinėje aplinkoje, dalyvauti visuomeniniame gyvenime.
- Pasiiekti buvimo užsienyje tikslai.
- Sunkumai prisitaikant svetimoje kultūrinėje aplinkoje.
- Sunkumai ieškantis tinkamo, gerai apmokamo darbo užsienyje.
- Pablogėjusi ekonominė ir darbo rinkos situacija užsienyje
- Pagerėjusi Lietuvos ekonominė situacija, galimybė Lietuvoje susirasti gerai apmokamą darbą.
- Pablogėjusi sveikata, medicinos paslaugų poreikis.
- Imigrantų diskriminacija užsienyje.
- Pagerėjusi gyvenimo kokybė Lietuvoje.
- Noras, kad į užsienį kartu išvažiuotų ar ten gimę vaikai sugrįžtų ir integruotųsi Lietuvoje, pavyzdžiui, čia mokytųsi.
- Aktyvi Lietuvos politika, skatinanti išvykusiuosius grįžti į Tėvynę.

8. Jūsų patirtys, išvykus gyventi į užsienio šalį ir sugrįžus į Lietuvą.

Užsienio šalies patirtis	Patirtis, sugrįžus gyventi į Lietuvą
<i>Darbinė patirtis:</i> buvo lengva/sunku susirasti darbą?	<i>Darbinė patirtis:</i> buvo lengva/sunku susirasti darbą?
<i>Gyvenamoji vieta:</i> buvo lengva/sunku susirasti gyvenamąjį būstą?	<i>Gyvenamoji vieta:</i> buvo lengva/sunku susirasti gyvenamąjį būstą?
<i>Užsienio kalbos mokėjimas:</i> mokėjote vykdam, ar mokėtės nuvykę ir t. t.?	<i>Lietuvių kalbos sunkumai vaikams:</i> buvo/nebuvo ir t. t.?
<i>Tėvų socializacija:</i> turėjote draugų ar artimųjų, su kuriais galėdavote pasikalbėti, bandėte pritapti prie vietinių ir t. t.?	<i>Tėvų socializacija:</i> ar atnaujinate senus ryšius su draugais, palaikote/nepalaikote santykius su artimaisiais/ giminaičiais ir t. t.?
<i>Mokykla vaikams:</i> kaip sekėsi surasti vaikams mokyklą ir t. t.?	<i>Mokykla vaikams:</i> kaip sekėsi surasti vaikams mokyklą ir t. t.?
<i>Kalbos barjeras:</i> kokia kalba kalbėdavote su vaikais namuose, galbūt vaikas (-ai) lankė lietuvišką mokyklą ar savarankiškai mokėte namuose ir t. t.?	<i>Kalbos barjeras:</i> papildomos pamokos, savarankiškai mokote namuose ir t. t.
<i>Vaikų adaptacija mokykloje:</i> draugai, mokymosi metodai, fizinė mokyklos aplinka.	<i>Vaikų adaptacija mokykloje:</i> kalba, draugai, mokymosi metodai, fizinė mokyklos aplinka.
<i>Laiko samprata:</i> koks buvo mokytojų požiūris į vaiką, jei jis vėluodavo į pamokas užsienyje?	<i>Laiko samprata:</i> koks mokytojų požiūris į vaiką, jei jis vėluoja į pamokas dabartinėje mokykloje?
<i>Stereotipai:</i> kokios problemos iškilo Jūsų vaikui mokantis mokykloje užsienyje dėl to, kad nesate vietinis?	<i>Stereotipai:</i> kokios problemos kyla Jūsų vaikui dabartinėje mokykloje dėl to, kad gyvenote kitoje šalyje?
Jūsų nuomone, kas dar padėjo/sukėlė sunkumų, siekiant prisitaikyti užsienio šalyje?	Jūsų nuomone, kas dar padėjo/sukėlė sunkumų, siekiant prisitaikyti Lietuvoje?

Nuoširdžiai dėkojame už atsakymus.

Mokinio anketa

Vardas Pavardė						
Mokymosi metai	Rekomenduojama klasė:					
Lietuvių kalbos lygis						
Adresas:						
Telefonas:	Darbo telefonas:					
Gimimo vieta:	Data	Amžius	Lytis:	M/V		
Iš kurios šalies atvyko						
Kitos šalys, kur gyveno:						
Gimtoji kalba	Kalbėjimas:	Rašymas:	Skaitymas:			
Užsienio kalba:	Kalbėjimas:	Rašymas:	Skaitymas:			
Kiek metų lankė mokyklą užsienio šalyje:						
Sugrįžimo į Lietuvą data:						
Dalykai, kurių mokėsi paskutiniaisiais metais:						
Mėgstamiausi dalykai:						
Kompiuterinis raštingumas (lygis)						
Gyvena su šeima Lietuvoje						
Gyvena su seneliais, giminaičiais, globėjais:						
Anketą užpildė (v; p)	Data:					

Remiantis anketoje gautais duomenimis, paruošti mokymosi lygiui nustatyti skirtus dalykų testus. Atsižvelgiant į testo rezultatus, rekomenduoti mokyti atitinkamoje klasėje.

Westbourne Academy
Atvykusio mokinio stebėjimo anketa

Vardas: _____ Klasė: _____ Mokytojas: _____ Dalykas: _____

Vertinimo skalė:

1 = Labai gerai, jokių problemų 2 = gerai 3 = Mažos problemos, reikalingas stebėjimas; 4 = Rimtos problemos, reikalinga pagalba,

Fizinė ir emocinė būsena

	1	2	3	4
Reguliariai lanko pamokas.				
Pamokoje jaučiasi nesuvaržytas.				
Bendrauja su bendraklasiais.				
Susirado artimų draugų, vyksta malonus bendravimas.				
Dalyvauja užklausinėje veikloje.				
Nevėluoja į pamokas.				
Sveikatos (fizinės, emocinės) sutrikimai.				
Pamokų metu laikosi mokyklos taisyklių.				
Turi elgesio problemų				

[vertinimas 3/4

Papildoma informacija				

Požiūris į darbą ir akademiniai rezultatai

	1	2	3	4
Rodo susidomėjimą ir motyvaciją mokytis.				
Visada atlieka užduotis.				
Neužbaigia užduočių iki galo.				
Tvarkingai užbaigia užduotis.				
Žinios ir mokymasis atitinka dalyko numatytus pasiekimus.				
Aktyviai dalyvauja klasės diskusijose.				
Išryškėja specialieji ugdymosi poreikiai.				
Pasiektas lietuvių klabos žinių/mokėjimo lygis.				

Įvertinimas 3/4

Papildoma informacija				

Elgesys

	1	2	3	4
Dalyvauja klasės gyvenime.				
Laikosi mokykloje nustatytų taisyklių.				
Reaguoja į pastabas.				
Pamokoje dirba savarankiškai.				
Pamokose sutelkia dėmesį.				
Dirba grupėse kartu su bendraklasiais.				
Dažnai prašosi išeiti iš pamokos (pvz., į tualetą ir t. t.).				
Bendravimas su tėvais vyksta reguliariai ir produktyviai.				

Įvertinimas 3/4

Papildoma informacija				

1) Mokinio stipriosios pusės _____
_____

2) Mokinio poreikiai _____
_____

3) Mokytojo pasiūlymai:
a) _____
b) _____

4) Pastabos
_____
_____
_____
_____

Pagalbos strategija

Piešti paveikslėlius

Paryškinti sakinyje pagrindinį žodį

Atidžiai išklaudyti mokinį

Sudaryti galimybę žodžius praktikuoti skirtinguose kontekstuose.

Supaprastinti tekstą ir naudoti raktinius žodžius

Naudotis internetu

Paruošti dvikalbį raktinių žodžių žodinėį

Naudoti paveikslėlių žodyną

Paaiškinti kalbos modelį

Naudoti vizualines priemones

Vaikų reakcijos, priklausomai nuo jų amžiaus:

1. *Vaikai iki 3 m.* Tokio amžiaus vaikai dažniausiai persikraustymą išgyvena pakankamai lengvai. Juos gali paveikti tėvų nerimas ir patiriamas stresas – dėl to vaikai gali būti neramūs ir reikalauti daug dėmesio kelias savaites prieš persikraustymą ir po jo. Mažiems vaikams, kurie buvo pradėję mokytis ar jau buvo išmokę tam tikrų namų taisyklių (pvz., neatidarinėti spintelių, nelipti ant stalo ir pan.), gali tekti iš naujo mokytis šių taisyklių naujuose namuose.
2. *Ikimokyklinio amžiaus vaikai (~3–7 m.)*. Gali būti, kad šio amžiaus vaikai jau džiaugsmą ir susijaudinimą dėl persikraustymo, bet iš tiesų jie gali dar ne visai suprasti, kas vyksta. Persikraustymo rūpesčiai neišvengiamai kelia tam tikrą stresą tėvams, ir ikimokyklinio amžiaus vaikai yra linkę galvoti, kad stresas ir chaosas yra jų kaltė. Šio amžiaus vaikams taip pat sunku suprasti, kas kelias kartu su jais, o kas ne. Ikimokyklinukai gali bijoti, kad tam tikri jų asmeniniai daiktai ar žaislai bus nepaimti, taip pat jie gali nesuprasti, kad artimi draugai ir kaimynai neskraustys kartu. Šio amžiaus vaikams stresą kelia ir pažįstamos aplinkos netekimas. Nauja, keista jiems aplinka gali lengvai juos išgąsdinti.
3. *Jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikai (~7–12 m.)*. Šio amžiaus vaikams labai svarbūs santykiai su draugais. Vaikai jau gali suprasti persikraustymo pasekmes, tačiau jie dar gali būti nepakankamai subrendę tinkamai susitvarkyti su kylančiais jausmais. Pradinio mokyklinio amžiaus vaikai dažnai būna prisirišę prie žmonių ir vietų, todėl išvykę gali patirti stiprų praradimo ir atsiskyrimo jausmą. Dalis mokyklinio amžiaus vaikų būna nusiteikę optimistiškai, tačiau, praėjus mėnesiui ar daugiau, jie gali tapti pikti ir nepatenkinti, ypač jei nesiseka susirasti draugų. Šio amžiaus vaikai turi labai aktyvią vaizduotę, todėl, prieš išvykdam, jie gali susikurti fantaziją, koks puikus gyvenimas bus persikėlus, tačiau, susidūrę su realybe, gali patirti sumaištį, nusivylimą, pyktį.
4. *Paaugliai (~12–18 m.)*. Persikraustymas jiems yra labai sunkus dėl to, kad paaugliai šalia jau vykstančių vidinių pokyčių turi išgyventi ir didelius išorinius pasikeitimus. Šio amžiaus vaikams sunkiausia susitaikyti su persikraustymu dėl to, kad tai reiškia išsiskyrimą su draugais, dalies tapatybės praradimą. Paauglystėje yra mokomasi kurti ir palaikyti ilgalaikius santykius, o persikraustymas šį procesą sutrikdo. Nors paaugliai yra pakankamai subrendę suprasti persikraustymo priežastis, jie gali tam būti nepasirengę emociškai (Oesterreich, 2004).

Kai vaikas ar visa šeima sugrįžta gyventi į Lietuvą:

- Tėvai kartu su vaiku turėtų aptarti, kad sugrįžus į Lietuvą bus visko: ir džiugių akimirkų, ir skaudžių išgyvenimų, nusiylimų. Kai kurios svajonės ir fantazijos, susijusios su grįžimu į Lietuvą, gali ir neišsipildyti, pavyzdžiui, draugai gali būti nutolę, mokytojai pasikeitę, namai nebe tokie savi kaip prisiminimuose.
- Svarbu nesmerkti vaiko, jei jis nenori grįžti į Lietuvą. Jei vaikui patiko gyventi užsienyje, natūralu, kad jis gali nenorėti grįžti į Lietuvą. Jis gali turėti draugų, kurių nenori prarasti, jam gali būti mielesnė tos šalies mokymosi sistema ir pan. Reikėtų padėti vaikui atrasti ir patirti naujų malonumų Lietuvoje. Gali padėti pasidalinimas, kas tėvams čia yra svarbu, kodėl jie sugrįžta.
- Tėvai turėtų pasirūpinti reikalais, susijusiais su mokykla. Svarbu su vaiku aptarti jo būsimą mokymąsi Lietuvoje. Jei vaikas išvyko lankydamas mokyklą, reikėtų stengtis, kad vaikas sugrįžtų į tą pačią klasę. Jei vaikui reikia pagalbos, tėvai turėtų sudaryti galimybę mokytis papildomai, padrasinti, paskatinti.
- Jei vaikas mokyklą pradėjo lankyti išvykęs, reikėtų su juo aptarti, kaip gali skirtis mokymosi procesas, vertinimas, mokyklos tvarka ir kt.
- Tėvai turėtų domėtis, kaip vaikui sekasi mokykloje. Bendraamžiai sugrįžusį vaiką gali sutikti ir labai draugiškai, ir labai priešišškai. Be to, vaikui gali būti sunku (vėl) prisitaikyti prie kitokios mokymosi sistemos, mokyklos taisyklių. Tėvams reikėtų domėtis, ar vaikas nepatiria mokykloje patyčių ir, jei patiria, ieškoti būdų, kaip užkirsti tam kelią.
- Tėvai turėtų padėti vaikui susirasti jį dominančią laisvalaikio veiklą. Būrelių, klubų, studijų, meno mokyklų lankymas gali padėti ne tik gerai praleisti laiką, bet ir susirasti naujų draugų ar atnaujinti ryšius su senaisiais.
- Tėvai turėtų sudaryti sąlygas vaikams bendrauti su draugais. Reikėtų leisti vaikui pasikviesti draugų į namus, taip pat svečiuotis draugų namuose. Atnaujinti ar užmegzti draugystes reikia laiko, todėl svarbu, kad vaikas laisvalaikį leistų ne tik su tėvais ar vienas, bet ir su draugais.
- Reikėtų leisti ir netgi skatinti vaiką palaikyti ryšius su draugais užsienyje.
- Ryšių su artimais draugais palaikymas net ir per atstumą gali padėti vaikui patirti gerų emocijų ir geriau jaustis.

Pagal metodinę priemonę, kurią išleido LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS, UGDYMO MOKSLŲ FAKULTETAS, PSICHOLOGIJOS KATEDRA. Goda Kaniušonytė, Inga Truskauskaitė, Lina Gervinskaitė „Psichologinės migracijos pasekmės šeimai

Vaikų emocinių ir elgesio sunkumų prevencija“, Vilnius, 2012 m

Leidinių prengė

Virginija Kanapinskienė, *anglų kalbos mokytoja ekspertė, projekto koordinatore.*

Maria Luisa Graziani, *projekto koordinatore.*

Vida Miškinienė, *vyr. specialioji pedagogė, logopedė.*

Birutė Kasputytė, *psichologė, 3 kategorija*

Svetlana Konkova, *lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja*

Leidinių redagavo: Svetlana Konkova